

ก. สรุปทัศนคติของคนไทยในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีต่อมาเลเซียและไทย

ที่กล่าวมาในบทที่ 5 และบทที่ 6 แล้วนั้น เป็นการเสนอผลการวิจัย ทัศนคติในแง่ของความรู้สึกสนับสนุนและความรู้สึกผูกพันในสัญชาติ แต่ไม่ได้รวมความรู้สึกทั้งสองเข้าด้วยกัน ในที่นี้จะได้นำเอาความรู้สึกทั้งสองประการรวมเข้าด้วยกัน เป็นทัศนคติของคนไทยในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีต่อประเทศมาเลเซียและไทย

การรวมความรู้สึกสนับสนุนและความรู้สึกผูกพันในสัญชาติเข้าด้วยกัน ได้ยึดตัวแปรอิสระเป็นหลักเช่นเดียวกับในบทที่ 5 และบทที่ 6 โดยใช้วิธีการรวมกันแล้วหาค่าเฉลี่ยตามแบบมีขั้วมีเลขคณิต

1. เพศกับทัศนคติที่มีต่อมาเลเซียและไทย

ตารางที่ 27

กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา : แสดงอัตราส่วนร้อยละของทัศนคติที่มีต่อมาเลเซียและไทย

จำแนกตามเพศ, พ.ศ. 2521

ทัศนคติที่มีต่อ	เพศ		รวม
	ชาย	หญิง	
มาเลเซีย	49.76 (315)	37.63 (143)	45.21 (458)
เป็นกลาง	25.59 (162)	36.05 (137)	29.52 (299)
ไทย	24.64 (156)	26.32 (100)	25.27 (256)
รวม	100.00 (633)	100.00 (380)	100.00 (1013)
คะแนนเฉลี่ย	0.2512	0.1132	0.1994

$$\chi^2 = 16.79, \chi^2_{.99} (2) \text{ df.} = 9.21, \text{ Reject } H_0, C = 0.1277$$

- หมายเหตุ 1. ตัวเลขในวงเล็บคือจำนวนผู้ตอบเฉลี่ย ซึ่งหาได้จากเอาจำนวนผู้ตอบเฉลี่ยของความรู้สึกสนับสนุนในตารางที่ 11 รวมกับจำนวนผู้ตอบเฉลี่ยของความรู้สึกผูกพันในสัญชาติในตารางที่ 19 โดยรวมผู้ตอบไผ่มาเลเซียเข้าด้วยกัน รวมผู้ตอบเป็นกลางเข้าด้วยกัน รวมผู้ตอบไผ่ไทยเข้าด้วยกัน แล้วเอาแต่ละผลรวมหารด้วย 2 ออกมาเป็นจำนวนผู้ตอบเฉลี่ยตามตารางนี้
2. ตัวเลขนอกวงเล็บคือจำนวนร้อยละที่หาได้จากจำนวนผู้ตอบเฉลี่ยตามตารางนี้

จากตารางที่ 27 จะเห็นว่าโดยสรุปแล้วเพศชายมีทัศนคติที่ดีต่อมาเลเซียมากกว่ามีทัศนคติที่ดีต่อประเทศไทย โดยมีทัศนคติที่ดีต่อมาเลเซียร้อยละ 49.76 และมีทัศนคติที่ดีต่อไทยร้อยละ 24.64 ส่วนเพศหญิงก็มีทัศนคติที่ดีต่อมาเลเซียมากกว่ามีทัศนคติที่ดีต่อไทยเช่นเดียวกัน แต่จำนวนร้อยละต่างกันน้อยกว่า คือมีทัศนคติที่ดีต่อมาเลเซียร้อยละ 37.63 และมีทัศนคติที่ดีต่อไทยร้อยละ 26.32 หากพิจารณาเปรียบเทียบทัศนคติที่ดีต่อมาเลเซียระหว่างเพศชายกับเพศหญิงแล้วพบว่าเพศชายมีทัศนคติที่ดีต่อมาเลเซียในจำนวนร้อยละสูงกว่าเพศหญิง คือร้อยละเพศชายต่อเพศหญิงเท่ากับ $49.76 : 37.63$ ส่วนทัศนคติที่ดีเปรียบเทียบระหว่างเพศที่มิใช่คนไทยปรากฏว่าเพศหญิงมีทัศนคติที่ดีต่อไทยมากกว่าเพศชาย คืออัตราส่วนร้อยละของเพศหญิงต่อเพศชายเท่ากับ $26.32 : 24.64$

หากพิจารณาค่าสถิติตามตาราง พบว่าเพศเป็นปัจจัยที่มีส่วนกำหนดหรือเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อประเทศทั้งสองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่เชื่อมั่นได้ ณ ระดับนัยสำคัญที่ 0.01 แต่ความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับทัศนคติที่วางอยู่ในระดับต่ำมาก (ค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์กับ 0.1277) หากพิจารณาคะแนนเฉลี่ยของเพศชายจะเห็นว่าโดยส่วนรวมเพศชายมีทัศนคติที่ดีต่อมาเลเซียอยู่ในระดับค่อนข้างสูง (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 0.2512) ส่วนเพศหญิงมีทัศนคติโดยส่วนรวมในทางที่ดีต่อมาเลเซียอยู่ในระดับ "มีทัศนคติที่ดีต่อมาเลเซียมากกว่าไทยโดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 0.1132

2. ศาสนากับทัศนคติที่คัดค้านมาเลเซียและไทย

ตารางที่ 28

กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา : แสดงอัตราส่วนร้อยละของทัศนคติที่คัดค้านมาเลเซียและไทย
จำแนกตามศาสนา, พ.ศ.2521

ทัศนคติที่คัด	ศาสนา		รวม
	อิสลาม	พุทธ	
มาเลเซีย	55.32 (452)	3.06 (6)	45.21 (458)
เป็นกลาง	32.68 (267)	16.33 (32)	29.52 (299)
ไทย	12.00 (98)	80.61 (158)	25.27 (256)
รวม	100.00 (817)	100.00 (196)	100.00 (1013)
คะแนนเฉลี่ย	0.4333	-0.7755	0.1994

$$\chi^2 = 404.33 ; \chi^2 .99 (2)df. = 9.21, \text{ Reject } H_0., C = 0.5341$$

- หมายเหตุ 1. ตัวเลขในวงเล็บคือจำนวนผู้ตอบเฉลี่ย ซึ่งหาได้จากเอาจำนวนผู้ตอบเฉลี่ยของความรู้สึกสนับสนุนในตารางที่ 12 รวมกับจำนวนผู้ตอบเฉลี่ยของความรู้สึกผูกพันในสังคมชาติในตารางที่ 20, โดยรวมผู้ที่ตอบไม่มาเลเซียเขวาควยกัน รวมผู้ที่ตอบเป็นกลางเขวาควยกัน รวมผู้ที่ตอบไม่ไทยเขวาควยกัน แล้วเอาแต่ละผลรวมหารด้วย 2 ออกมาเป็นจำนวนผู้ตอบเฉลี่ยตามตารางนี้
2. ตัวเลขนอกวงเล็บคือจำนวนร้อยละที่หาได้จากจำนวนผู้ตอบเฉลี่ยตามตารางนี้

จากตารางที่ 28 จะเห็นว่าโดยสรุปแล้วผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามมีทัศนคติที่คัดค้านประเทศมาเลเซียมากกว่ามีทัศนคติที่คัดค้านประเทศไทย โดยมีทัศนคติที่คัดค้านมาเลเซีย

ร้อยละ 55.32 และมีทัศนคติที่คัดค้านประเทศไทยเพียงร้อยละ 12.00 เท่านั้น ส่วน
 ผู้ที่นับถือศาสนาพุทธกลับเป็นตรงข้ามคือมีทัศนคติที่คัดค้านประเทศไทยในจำนวนร้อยละ
 สูงกว่ามีทัศนคติที่คัดค้านมาเลเซียและมีร้อยละแตกต่างกันมากกว่า กล่าวคือผู้ที่นับถือ
 ศาสนาพุทธมีทัศนคติที่คัดค้านไทยถึงร้อยละ 80.61 และมีทัศนคติที่คัดค้านมาเลเซียเพียง
 ร้อยละ 3.06 เท่านั้น หากพิจารณาทัศนคติที่คัดค้านมาเลเซียเปรียบเทียบระหว่าง
 ผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามกับศาสนาพุทธแล้ว พบว่าผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามมีทัศนคติที่
 คัดค้านมาเลเซียในจำนวนร้อยละสูงกว่าผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ คืออัตราส่วนร้อยละของผู้
 ผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามต่อผู้ที่นับถือศาสนาพุทธเท่ากับ $55.32 : 3.06$ ส่วนใน
 บรรดาผู้ที่คัดค้านประเทศไทย ปรากฏว่าผู้ที่นับถือศาสนาพุทธมีทัศนคติที่คัดค้านไทยใน
 จำนวนร้อยละสูงกว่าผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม คือในอัตราส่วนร้อยละ $80.61 : 12.00$

หากพิจารณาค่าทางสถิติ ปรากฏว่าศาสนาเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนด
 หรือเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อประเทศทั้งสองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเชื่อมั่นได้ที่ระดับ
 นัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 และความสัมพันธ์ระหว่างศาสนากับทัศนคติดังกล่าวอยู่
 ในระดับสูง (ค่าสัมประสิทธิ์ความมีเงื่อนไขเท่ากับ 0.5341) หากพิจารณา
 คะแนนเฉลี่ย ปรากฏว่าผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามมีทัศนคติที่คัดค้านมาเลเซียอยู่ในระดับ
 สูงคือมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 0.4333 และผู้ที่นับถือศาสนาพุทธกลับมีทัศนคติที่คัด
 โท้ยอยู่ในระดับสูงมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ -0.7755

3. ภาษากับทัศนคติที่คัดต่อมาเลเซียและไทย

ตารางที่ 29

กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา : แสดงอัตราส่วนร้อยละของทัศนคติที่คัดต่อมาเลเซียและไทย
จำแนกตามภาษา, พ.ศ.2521

ทัศนคติที่คัด	ภาษา		รวม
	มลายู	ไทย	
มาเลเซีย	55.93 (434)	10.13 (24)	45.21 (458)
เป็นกลาง	33.76 (262)	15.61 (37)	29.52 (299)
ไทย	10.31 (80)	74.26 (176)	25.27 (256)
รวม	100.00 (776)	100.00 (237)	100.00 (1013)
คะแนนเฉลี่ย	0.4562	-0.6414	0.1994

$$\chi^2 = 398.26 ; \chi^2_{.99} (2)df = 9.21, \text{Reject } H_0., C = 0.5312$$

- หมายเหตุ 1. ตัวเลขในวงเล็บคือจำนวนผู้ตอบเฉลี่ย ซึ่งหาได้จากเอาจำนวนผู้ตอบเฉลี่ยของความรู้สึกสนับสนุนในตารางที่ 13 รวมกับจำนวนผู้ตอบเฉลี่ยของความรู้สึกผูกพันในสัญชาติในตารางที่ 21 โดยรวมผู้ตอบไฝมาเลเซียเข้าด้วยกัน รวมผู้ตอบเป็นกลางเข้าด้วยกัน รวมผู้ตอบไฝไทยเข้าด้วยกัน แล้วเอาแต่ละผลรวมหารด้วย 2 ออกมาเป็นจำนวนผู้ตอบเฉลี่ยตามตารางนี้
2. ตัวเลขนอกวงเล็บคือจำนวนร้อยละที่หาได้จากจำนวนผู้ตอบเฉลี่ยตามตารางนี้

จากตารางที่ 29 จะเห็นว่าโดยสรุปแล้วผู้ที่พูดภาษามลายูมีทัศนคติที่คัดต่อประเทศมาเลเซียมากกว่ามีทัศนคติที่คัดต่อประเทศไทย โดยมีทัศนคติที่คัดต่อมาเลเซีย

รอยละ 55.93 และมีทัศนคติที่คัดค้านไทยรอยละ 10.31 ส่วนผู้ที่พูดภาษาไทยกลับ
 มีทัศนคติไปในทางตรงกันข้าม คือมีทัศนคติที่คัดค้านประเทศไทยในจำนวนรอยละสูง
 กว่าทัศนคติที่คัดค้านมาเลเซีย และมีจำนวนรอยละแตกต่างกันมากกว่าเช่นเดียวกับ
 เรื่องศาสนา กล่าวคือผู้ที่พูดภาษาไทยมีทัศนคติที่คัดค้านประเทศไทยในจำนวนรอยละ
 สูงถึง 74.26 และมีทัศนคติที่คัดค้านมาเลเซียเพียงรอยละ 10.13 เท่านั้น หาก
 พิจารณาเฉพาะผู้ที่ทัศนคติที่คัดค้านมาเลเซียเปรียบเทียบกับระหว่างผู้ที่พูดภาษามลายู
 กับผู้ที่พูดภาษาไทยแล้ว พบว่าผู้ที่พูดภาษามลายูมีทัศนคติที่คัดค้านมาเลเซียมากกว่า
 ผู้ที่พูดภาษาไทย คือมีอัตราส่วนรอยละของผู้ที่พูดภาษามลายูต่อผู้ที่พูดภาษาไทย
 เท่ากับ $55.93 : 10.13$ ส่วนในบรรดาผู้ที่ทัศนคติที่คัดค้านไทย ผู้ที่พูดภาษาไทย
 กลับมีทัศนคติที่คัดค้านไทยในจำนวนรอยละสูงกว่าผู้ที่พูดภาษามลายู โดยมีอัตราส่วน
 รอยละของผู้ที่พูดภาษาไทยต่อผู้ที่พูดภาษามลายูเท่ากับ $74.26 : 10.31$

หากพิจารณาค่าทางสถิติ ปรากฏว่าภาษาที่พูดเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนด
 หรือเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อประเทศทั้งสอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติซึ่งเชื่อมั่นได้ที่
 ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 และความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับทัศนคติดังกล่าว
 นี้อยู่ในระดับสูงเช่นเดียวกับเรื่องศาสนา โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ความมีเงื่อนไข
 เท่ากับ 0.5312 หากพิจารณาแต่ละกลุ่มของผู้ที่พูดภาษาต่างกันของคะแนนเฉลี่ย
 ปรากฏว่าผู้ที่พูดภาษามลายูมีทัศนคติที่คัดค้านมาเลเซียอยู่ในระดับสูง (คะแนนเฉลี่ย
 เท่ากับ 0.4562) และผู้ที่พูดภาษาไทยกลับมีทัศนคติโดยส่วนรวมในทางที่คัดค้าน
 ประเทศไทยอยู่ในระดับสูงมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ -0.6414

4. ภูมิลำเนากับทัศนคติที่คัดค้านมาเลเซียและไทย

ตารางที่ 30

กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา : แสดงอัตราส่วนร้อยละของทัศนคติที่คัดค้านมาเลเซียและไทย
จำแนกตามภูมิลำเนา, พ.ศ.2521

ทัศนคติที่คัดค้าน	ภูมิลำเนา		รวม
	นอกเขตฯ	ในเขตฯ	
มาเลเซีย	46.82 (331)	41.50 (127)	45.21 (458)
เป็นกลาง	33.66 (238)	19.93 (61)	29.52 (299)
ไทย	19.52 (138)	38.56 (118)	25.27 (256)
รวม	100.00 (707)	100.00 (306)	100.00 (1013)
คะแนนเฉลี่ย	0.2730	0.0294	0.1994

$$\chi^2 = 45.62 ; \chi^2 .99 (2) \text{ df.} = 9.21, \text{ Reject } H_0.,, C = 0.2076$$

- หมายเหตุ 1. ตัวเลขในวงเล็บคือจำนวนผู้ตอบเฉลี่ย ซึ่งหาได้จากเอาจำนวนผู้ตอบเฉลี่ยของความรู้สึกสนับสนุนในตารางที่ 14 รวมกับจำนวนผู้ตอบเฉลี่ยของความรู้สึกผูกพันในสัญชาติในตารางที่ 22 โดยรวมผู้ที่ตอบไปมาเลเซียเขาควายกัน รวมผู้ตอบเป็นกลางเขาควายกัน และรวมผู้ตอบไปไทยเขาควายกัน แล้วเอาแต่ละผลรวมหารด้วย 2 ออกมาเป็นจำนวนผู้ตอบเฉลี่ยตามตารางนี้
2. ตัวเลขนอกวงเล็บคือจำนวนร้อยละที่หาได้จากจำนวนผู้ตอบเฉลี่ยตามตารางนี้

จากตารางที่ 30 ปรากฏว่าโดยสรุปแล้วผู้ที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลมีทัศนคติที่คัดค้านมาเลเซียมากกว่ามีทัศนคติที่คัดค้านไทย โดยมีทัศนคติที่คัดค้านมาเลเซียร้อยละ

46.82 ในขณะที่มีทัศนคติที่คัดค้านไทยเพียงร้อยละ 19.52 เท่านั้น และผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลก็มีทัศนคติที่คัดค้านมาเลเซียมากกว่ามีทัศนคติที่คัดค้านไทยเช่นเดียวกัน แต่จำนวนร้อยละแตกต่างกันน้อยกว่า คือมีทัศนคติที่คัดค้านมาเลเซียร้อยละ 41.50 และมีทัศนคติที่คัดค้านไทยร้อยละ 38.56 หากพิจารณาผู้ที่มีทัศนคติที่คัดค้านมาเลเซียโดยเปรียบเทียบระหว่างภูมิภาคที่แตกต่างกัน พบว่าผู้ที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลมีทัศนคติที่คัดค้านมาเลเซียมากกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล โดยมีอัตราส่วนร้อยละของทัศนคติที่คัดค้านมาเลเซียของผู้ที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลต่อผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเท่ากับ 46.82 : 41.50 ส่วนผู้ที่มีทัศนคติที่คัดค้านไทยกลับเป็นว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลมีทัศนคติที่คัดค้านไทยในจำนวนร้อยละสูงกว่าผู้ที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล โดยมีอัตราส่วนร้อยละของผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลต่อผู้ที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลเท่ากับ 38.56 : 19.52

หากพิจารณาค่าทางสถิติตามตารางจะเห็นว่าภูมิภาคเป็นปัจจัยที่มีส่วนกำหนดหรือเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่คัดค้านประเทศทั้งสองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่เชื่อมั่นได้ ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 และความเกี่ยวของระหว่างภูมิภาคกับทัศนคติที่ว่านี้มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับต่ำ (ค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์เท่ากับ 0.2076) หากพิจารณาทัศนคติของผู้ที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลจากคะแนนเฉลี่ยปรากฏว่าโดยส่วนรวมแล้วผู้ที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลมีทัศนคติที่คัดค้านมาเลเซียอยู่ในระดับค่อนข้างสูง (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 0.2730) ส่วนผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลมีทัศนคติโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับ "มีทัศนคติที่คัดค้านมาเลเซียมากกว่าไทย" โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 0.0294

5. ระดับการศึกษากับทัศนคติที่คัดค้านมาเลเซียและไทย

ตารางที่ 31

กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา : แสดงอัตราส่วนร้อยละของทัศนคติที่คัดค้านมาเลเซียและไทย
จำแนกตามระดับการศึกษา, พ.ศ.2521

ทัศนคติที่คัดค้าน	ระดับการศึกษา				รวม
	ป.4หรือต่ำกว่า	ป.5-มศ.3	ม.ศ.4-ต่ำกว่า ปริญญาตรี	ปริญญาตรี ขึ้นไป	
มาเลเซีย	47.18 (310)	43.83 (71)	40.28 (58)	38.00 (19)	45.21 (458)
เป็นกลาง	35.31 (232)	16.05 (26)	17.36 (25)	32.00 (16)	29.52 (299)
ไทย	17.50 (115)	40.12 (65)	42.36 (61)	30.00 (15)	25.27 (256)
รวม	100.00 (657)	100.00 (162)	100.00 (144)	100.00 (50)	100.00 (1013)
คะแนนเฉลี่ย	0.2968	0.0370	-0.0208	0.0800	0.1994

$$\chi^2 = 73.65 ; \chi^2_{.99} (6)df. = 16.81, \text{Reject } H_0., C = 0.2603$$

- หมายเหตุ 1. ตัวเลขในวงเล็บคือจำนวนผู้ตอบเฉลี่ย ซึ่งหาได้จากเอาจำนวนผู้ตอบเฉลี่ยของความรู้สึกสนับสนุนในตารางที่ 15 รวมกับจำนวนผู้ตอบเฉลี่ยของความรู้สึกผูกพันในสัญชาติในตารางที่ 23, โดยรวมผู้ตอบไปมาเลเซียเขวากว่กัน รวมผู้ตอบเป็นกลางเขวากว่กัน และรวมผู้ตอบไปไทยเขวากว่กัน แล้วเอาแต่ละผลรวมหารควย 2 ออกมาเป็นจำนวนผู้ตอบเฉลี่ยตามตารางนี้
2. ตัวเลขนอกวงเล็บคือจำนวนร้อยละที่หาได้จากจำนวนผู้ตอบเฉลี่ยตามตารางนี้

จากตารางที่ 31 จะเห็นว่าโดยสรุปแล้วเกือบทุกระดับการศึกษามี
 ทศนคติที่ติดต่อมาเลเซียมากกว่ามีทศนคติที่ติดต่อไทย กล่าวคือมี 3 ระดับการศึกษา
 ที่มีทศนคติที่ติดต่อมาเลเซียมากกว่าไทย ได้แก่ผู้มีระดับการศึกษาจบ ป.4 หรือ
 ต่ำกว่าซึ่งมีทศนคติที่ติดต่อมาเลเซียมากกว่าไทยในอัตราส่วนร้อยละ 47.18 : 17.50
 ผู้ที่มีระดับการศึกษา ป.5-ม.ศ.3 อัตราส่วนร้อยละ 43.83 : 40.12 และผู้
 ที่จบปริญญาตรีหรือเทียบเท่าขึ้นไปมีอัตราส่วนร้อยละ 38.00 : 30.00 ส่วนผู้
 มีระดับการศึกษา ม.ศ.4-ต่ำกว่าปริญญาตรีกลับมีทศนคติที่ติดต่อไทยในจำนวน
 ร้อยละสูงกว่ามีทศนคติที่ติดต่อมาเลเซียเล็กน้อย คืออัตราส่วนร้อยละไทยต่อมาเลเซีย
 เท่ากับ 42.36 : 40.28 หากพิจารณาเปรียบเทียบแต่ละระดับการศึกษาที่มี
 ทศนคติที่ติดต่อมาเลเซียแล้ว ปรากฏว่าระดับการศึกษาเป็นปฏิภาคกลับกับทศนคติ
 ที่ติดต่อมาเลเซีย กล่าวคือระดับการศึกษายิ่งสูงขึ้นก็ยิ่งมีทศนคติที่ติดต่อมาเลเซียลดลง
 จะเห็นได้ว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาจบปริญญาตรีหรือเทียบเท่าขึ้นไปมีจำนวนร้อยละของ
 ทศนคติที่ติดต่อมาเลเซียน้อยที่สุด คือร้อยละ 38.00 ผู้ที่มีระดับการศึกษา ม.ศ.4
 หรือต่ำกว่าปริญญาตรีร้อยละ 40.28 ป.5-ม.ศ.3 ร้อยละ 43.83 และผู้ที่มี
 ระดับการศึกษาต่ำที่สุดคือจบป.4 หรือต่ำกว่ามีทศนคติที่ติดต่อมาเลเซียในจำนวน
 ร้อยละสูงสุดคือ 47.18 ส่วนในบรรดาผู้ที่มีทศนคติที่ติดต่อไทย ปรากฏว่าผู้ที่มี
 ระดับการศึกษาปานกลางมีทศนคติที่ติดต่อไทยมากกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงและต่ำ
 กล่าวคือผู้ที่มีระดับการศึกษาปานกลางได้แก่ ป.5-ม.ศ.3 กับ ม.ศ.4-ต่ำกว่าปริญญา
 ตรี มีทศนคติที่ติดต่อไทยร้อยละ 40.12 กับ 42.36 ตามลำดับ ส่วนผู้ที่มีระดับ
 การศึกษาสูง (จบปริญญาตรีหรือเทียบเท่าขึ้นไป) มีทศนคติที่ติดต่อไทยร้อยละ 30.00
 และผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำ (จบป.4 หรือต่ำกว่า) มีทศนคติที่ติดต่อไทยในจำนวนร้อย
 ละต่ำที่สุดคือ 17.50

หากพิจารณาค่าทางสถิติจะเห็นว่าระดับการศึกษาเป็นปัจจัยที่มีผลต่อทศนคติ
 ต่อประเทศทั้งสองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่เชื่อมั่นได้ ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

ซึ่งปรากฏว่าความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับทัศนคติอยู่ในระดับต่ำ (ค่าสัมประสิทธิ์ความมีเงื่อนไขเท่ากับ 0.2603) หากพิจารณาทัศนคติโดยส่วนรวมของแต่ละระดับการศึกษาพบว่า โดยส่วนรวมแล้วผู้ที่จบ ป.4 หรือต่ำกว่ามีทัศนคติที่ดีต่อมาเลเซียอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ส่วนที่เหลืออีก 2 ระดับการศึกษามีทัศนคติที่ดีต่อมาเลเซียอยู่ในระดับ "มีทัศนคติที่ดีต่อมาเลเซียมากกว่าไทย" คือผู้ที่มีระดับการศึกษา ป.5 -ม.ศ.3 (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 0.0307) และผู้ที่จบปริญญาตรีหรือเทียบเท่าขึ้นไป (คะแนนเฉลี่ย 0.0800) ส่วนผู้ที่มีระดับการศึกษา ม.ศ.4-ต่ำกว่าปริญญาตรีนั้นกลับเป็นว่าโดยส่วนรวมแล้วมีทัศนคติที่ดีต่อไทยมากกว่ามาเลเซีย ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยเป็นลบเท่ากับ 0.0208

6. อายุกับทัศนคติที่ดีต่อมาเลเซียและไทย

ตารางที่ 32

กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา : แสดงอัตราส่วนร้อยละของทัศนคติที่ดีต่อมาเลเซียและไทย
จำแนกตามอายุ, พ.ศ.2521

ทัศนคติที่ดีต่อ	อายุ				รวม
	ต่ำกว่า 25 ปี	26-40 ปี	41-55 ปี	56 ปีขึ้นไป	
มาเลเซีย	40.89 (92)	38.81 (130)	48.44 (93)	54.79 (143)	45.21 (458)
เป็นกลาง	19.56 (44)	29.55 (99)	35.94 (69)	33.33 (87)	29.52 (299)
ไทย	39.56 (89)	31.64 (106)	15.63 (30)	11.88 (31)	25.27 (256)
รวม	100.00 (225)	100.00 (335)	100.00 (192)	100.00 (261)	100.00 (1013)
คะแนนเฉลี่ย	0.0133	0.0716	0.5281	0.4291	0.1994

$$\chi^2 = 70.39 ; \chi^2_{.99} (6)df. = 16.81, \text{ Reject } H_0, C = 0.2549$$

หมายเหตุ 1. ตัวเลขในวงเล็บคือจำนวนผู้ตอบเฉลี่ย ซึ่งหาได้จากเอาจำนวนผู้ตอบเฉลี่ยของความรู้สึกสนับสนุนในตารางที่ 16 รวมกับจำนวนผู้ตอบเฉลี่ยของความรู้สึกผูกพันในสัญชาติในตารางที่ 24 โดยรวมผู้ที่ตอบไป

มาเลเซียเข้าด้วยกัน รวมผู้ตอบเป็นศูนย์กลางเข้าด้วยกัน และรวมผู้ตอบไต้หวันเข้าด้วยกัน แล้วเอาแต่ละผลรวมหารด้วย 2 ออกมาเป็นจำนวนผู้ตอบเฉลี่ยตามตารางนี้

2. ตัวเลขนอกวงเล็บคือจำนวนร้อยละที่หาได้จากจำนวนผู้ตอบเฉลี่ยตามตารางนี้

จากตารางที่ 32 จะเห็นว่าโดยสรุปแล้วทุกระยะอายุมีทัศนคติที่คัดค้านมาเลเซียมากกว่ามีทัศนคติที่คัดค้านไทย กล่าวคือผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี มีทัศนคติที่คัดค้านมาเลเซียและต่อไทยในอัตราส่วนร้อยละ 40.89 : 39.56 ผู้ที่มีอายุ 26-40 ปี มีอัตราส่วนร้อยละ 38.81 : 31.64 ผู้ที่มีอายุ 41-55 ปี อัตราส่วนร้อยละ 40.44 : 15.63 และผู้ที่มีอายุ 56 ปีขึ้นไปมีอัตราส่วนร้อยละต่างกันมากที่สุดคือ 54.79 : 11.88 หากพิจารณาเปรียบเทียบแต่ละระยะอายุที่มีทัศนคติที่คัดค้านมาเลเซียแล้วปรากฏว่าโดยทั่วไปอายุแปรผันตามทัศนคติที่คัดค้านมาเลเซีย กล่าวคืออายุยิ่งมากขึ้นทัศนคติที่คัดค้านมาเลเซียเพิ่มมากขึ้นด้วย ดังจะเห็นได้จากผู้ที่มีอายุ 56 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นกลุ่มอายุที่สูงที่สุดก็มีจำนวนร้อยละของทัศนคติที่คัดค้านมาเลเซียมากที่สุดด้วย คือร้อยละ 54.79 ผู้ที่มีอายุ 41-55 ปี ร้อยละลดลงเป็น 48.44 และผู้ที่มีอายุ 26-40 ปี กับผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี มีจำนวนร้อยละใกล้เคียงกันมากที่สุดคือ 38.81 กับ 40.89 ตามลำดับ ส่วนในบรรดาผู้ที่มีทัศนคติที่คัดค้านไทยกลับมีปฏิภาคกลับกับทัศนคติที่คัดค้านไทย คืออายุยิ่งมากขึ้นทัศนคติที่คัดค้านไทยลดลง จะเห็นได้ว่า กลุ่มที่มีอายุสูงที่สุดคือ 56 ปีขึ้นไป มีทัศนคติที่คัดค้านไทยในจำนวนร้อยละต่ำที่สุดคือร้อยละ 11.88 ผู้ที่มีอายุ 41-55 ปี ร้อยละเพิ่มขึ้นเป็น 15.63 ผู้ที่มีอายุ 26-40 ปี ร้อยละเพิ่มขึ้นอีกเป็น 31.64 และผู้ที่มีอายุต่ำที่สุดคือผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี มีจำนวนร้อยละของการมีทัศนคติที่คัดค้านไทยสูงที่สุดคือ 39.56

หากพิจารณาค่าทางสถิติ จะเห็นว่าอายุที่ต่างกันเป็นปัจจัยที่มีผลต่อทัศนคติที่คัดค้านประเทศทั้งสองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเชื่อมั่นได้ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 และปรากฏว่าความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับทัศนคติดังกล่าวอยู่ในระดับต่ำ

(ค่าสัมประสิทธิ์ความมีเงื่อนไขเท่ากับ 0.2549) หากพิจารณาทัศนคติโดยส่วนรวม จากคะแนนเฉลี่ยของแต่ละระดับอายุจะเห็นว่าผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี กับผู้ที่มีอายุ 26-40 ปี มีทัศนคติโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับ "มีทัศนคติที่ดีต่อมาเลเซียมากกว่าทัศนคติที่ดีต่อไทย" โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 0.0133 กับ 0.0716 ตามลำดับ ส่วนผู้ที่มีอายุ 41-55 ปี โดยเฉลี่ยแล้วมีทัศนคติที่ดีต่อมาเลเซียค่อนข้างสูง (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 0.3281) และผู้ที่มีอายุ 56 ปีขึ้นไป ปรากฏว่ามีทัศนคติที่ดีต่อมาเลเซียมากที่สุดคืออยู่ในระดับสูง โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 0.4291

7. อาชีพกับทัศนคติที่ดีต่อมาเลเซียและไทย

ตารางที่ 33

กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา : แสดงอัตราส่วนร้อยละของทัศนคติที่ดีต่อมาเลเซียและไทย จำแนกตามอาชีพ, พ.ศ. 2521

ทัศนคติที่ดีต่อ	อาชีพ					รวม	
	เกษตรกร	กรรมกร	ผู้ประกอบการ กิจการ	ข้าราชการทหารฯ	นักเรียน		
มาเลเซีย	47.18 (259)	44.35 (51)	46.05 (35)	36.79 (39)	32.26 (10)	47.06 (64)	45.21 (458)
เป็นกลาง	34.79 (191)	33.91 (39)	27.63 (21)	22.64 (24)	16.13 (5)	13.97 (19)	29.52 (299)
ไทย	18.03 (99)	21.74 (25)	26.32 (20)	40.57 (43)	51.61 (16)	38.97 (53)	25.27 (256)
รวม	100.00 (549)	100.00 (115)	100.00 (76)	100.00 (106)	100.00 (31)	100.00 (136)	100.00 (1013)
คะแนนเฉลี่ย	0.2914	0.2261	0.1974	-0.0377	-0.0377	-0.1935	0.1994

$$\chi^2 = 64.55 ; \chi^2_{.99(10)df.} = 23.21, \text{Reject } H_0., C = 0.2448$$

หมายเหตุ 1. ตัวเลขในวงเล็บคือจำนวนผู้ตอบเฉลี่ย ซึ่งหาได้จากเอาจำนวนผู้ตอบเฉลี่ยของความรู้ดีกลั่นสนับสนุนในตารางที่ 17 รวมกับจำนวนผู้ตอบเฉลี่ย

ผูกพันในสัญชาติในตารางที่ 25 โดยรวมผู้ตอบไผ่มาเลเซียเข้า
 กวญกัน รวมผู้ตอบเป็นกลางเขากวญกัน และรวมผู้ตอบไผ่ไทย
 เขากวญกัน แล้วเอาแต่ละผลรวมหารกวญ 2 ออกมาเป็นจำนวนผู้
 ตอบเฉลี่ยตามตารางนี้

2. ตัวเลขนอกวงเล็บคือจำนวนร้อยละที่หาได้จากจำนวนผู้ตอบเฉลี่ย
 ตามตารางนี้

จากตารางที่ 33 จะเห็นว่าโดยสรุปแล้ว อาชีพต่าง ๆ ส่วนมากมีทัศนคติ
 ที่ดีต่อมาเลเซียมากกว่ามีทัศนคติที่ดีต่อไทย อาชีพที่มีทัศนคติแบบนี้มี 4 อาชีพ คือ
 เกษตรกรซึ่งมีจำนวนร้อยละของทัศนคติที่ดีต่อมาเลเซียเท่ากับ 47.18 ในขณะที่มี
 ทัศนคติที่ดีต่อไทยร้อยละ 18.03 เท่านั้น กรรมกรอัตราส่วนร้อยละมาเลเซียต่อ
 ไทยเท่ากับ 44.35 : 21.74 ผู้ประกอบการค้า-บริการเอกชนอัตราส่วนร้อยละ
 46.05 : 26.32 และนักเรียน นิสิต นักศึกษา อัตราส่วนร้อยละ 47.06 :
 38.97 ส่วนอีก 2 อาชีพที่เหลือคือทหาร-ตำรวจกับ ข้าราชการ-ผู้ใช้วิชาชีพ
 ก็เป็นว่ามีทัศนคติที่ดีต่อไทยมากกว่ามีทัศนคติที่ดีต่อมาเลเซีย ซึ่งมีอัตราส่วนร้อยละ
 ไทยต่อมาเลเซียเท่ากับ 51.61 : 32.26 กับ 40.57 : 36.79 ตามลำดับ
 หากพิจารณาเปรียบเทียบแต่ละอาชีพที่มีทัศนคติที่ดีต่อมาเลเซียแล้ว พบว่าอาชีพ
 เกษตรกรมีทัศนคติที่ดีต่อมาเลเซียมากที่สุดคือร้อยละ 47.18 รองลงมาตามลำดับ
 คือนักเรียน นิสิต นักศึกษา (ร้อยละ 47.06) ผู้ประกอบการค้า-บริการเอกชน
 (ร้อยละ 46.05) กรรมกร (ร้อยละ 44.35) ข้าราชการ-ผู้ใช้วิชาชีพ (ร้อยละ
 36.79) และทหาร-ตำรวจซึ่งมีร้อยละต่ำที่สุดคือ 32.26 ส่วนบรรดาอาชีพต่าง ๆ
 ที่มีทัศนคติที่ดีต่อไทยนั้น ปรากฏว่าทหาร-ตำรวจ มีจำนวนร้อยละของกรามีทัศนคติ
 ที่ดีต่อไทยสูงที่สุดคือ 51.61 รองลงมาตามลำดับคือ ข้าราชการ-ผู้ใช้วิชาชีพ
 (ร้อยละ 40.57) นักเรียน นิสิต นักศึกษา ร้อยละ 38.97) ผู้ประกอบการค้า-
 บริการเอกชน (ร้อยละ 26.32) กรรมกร (ร้อยละ 21.74) และเกษตรกร ซึ่งมี
 จำนวนร้อยละต่ำที่สุดคือ 18.03

หากพิจารณาค่าทางสถิติ จะเห็นว่าอาชีพเป็นปัจจัยที่มีส่วนกำหนดหรือเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่คัดต่อประเทศทั้งสองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเชื่อมั่นได้ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 และความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพกับทัศนคติดังกล่าว อยู่ในระดับค่า (ค่าสัมประสิทธิ์ความมีเงื่อนไขเท่ากับ 0.2448) หากพิจารณาทัศนคติโดยส่วนรวมจากคะแนนเฉลี่ยของแต่ละอาชีพ จะเห็นว่าโดยส่วนรวมแล้วอาชีพเกษตรกรรมกับกรรมกรมีทัศนคติที่คัดต่อมาเลเซียค่อนข้างสูง โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 0.2914 กับ 0.2261 ผู้ประกอบการค้า-บริการเอกชนกับนักเรียน นิสิต นักศึกษามีทัศนคติที่คัดต่อมาเลเซียอยู่ในระดับ "มีทัศนคติที่คัดต่อมาเลเซียมากกว่าไทย" โดยมีคะแนนเฉลี่ย 0.1974 กับ 0.0809 ส่วนอีก 2 อาชีพที่เหลือคือทหาร-ตำรวจ กับข้าราชการ-ผู้ใช้วิชาชีพกลับมีทัศนคติที่คัดต่อไทยมากกว่ามาเลเซีย โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ -0.1935 กับ -0.0377

จากที่กล่าวมาทั้งหมดในเรื่องทัศนคติพอจะสรุปโดยส่วนรวมจากผลรวมของจำนวนผู้ตอบเฉลี่ยและจำนวนร้อยละที่หาได้จากจำนวนผู้ตอบเฉลี่ยที่ปรากฏอยู่ในตารางที่ 27-33 ปรากฏว่าในจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 1013 คนนั้น มีจำนวนผู้ที่มีทัศนคติที่คัดต่อมาเลเซีย เฉลี่ย 458 คน (ร้อยละ 45.21) ผู้ที่มีทัศนคติที่คัดต่อไทย เฉลี่ย 256 คน (ร้อยละ 25.27) และผู้ตอบเป็นกลางเฉลี่ย 299 คน (ร้อยละ 29.52) ฉะนั้นจึงสรุปว่า "คนไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีทัศนคติที่คัดต่อมาเลเซียมากกว่ามีทัศนคติที่คัดต่อไทย" โดยมีคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเท่ากับ 0.1994

ในที่สุดพอจะสรุปได้ว่าแต่ละตัวแปรอิสระต่างก็เป็นปัจจัยที่มีผลต่อทัศนคติที่คัดกับประเทศมาเลเซียและไทย โดยสังเกตได้ง่ายจากค่าสัมประสิทธิ์ความมีเงื่อนไขที่สูงที่สุดและรองลงมาตามลำดับ กล่าวคือตัวแปรอิสระใดมีค่าสัมประสิทธิ์ความมีเงื่อนไขสูงที่สุด และรองลงมาตามลำดับก็ย่อมหมายถึงว่าตัวแปรอิสระนั้นมีส่วนกำหนดหรือเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่คัดต่อประเทศทั้งสองมากที่สุดและรองลงมาตามลำดับด้วย ในการวิจัยครั้งนี้พบว่าตัวแปรที่สำคัญที่สุดต่อการกำหนดหรือเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อประเทศ

ทั้งสองได้แก่ศาสนา โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ความมีเงื่อนไขเท่ากับ 0.5341 รองลงมาซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์ความมีเงื่อนไขใกล้เคียงกันมากกับศาสนาคือภาษา (สัมประสิทธิ์ความมีเงื่อนไขเท่ากับ 0.5321) รองลงมาอีกตามลำดับคือระดับการศึกษา (สัมประสิทธิ์ความมีเงื่อนไขเท่ากับ 0.2603) อายุ (สัมประสิทธิ์ความมีเงื่อนไขเท่ากับ 0.2549) อาชีพ (สัมประสิทธิ์ความมีเงื่อนไขเท่ากับ 0.2448) ภูมิลำเนา (สัมประสิทธิ์ความมีเงื่อนไขเท่ากับ 0.2076) และเพศซึ่งเป็นปัจจัยที่มีผลต่อทัศนคติน้อยที่สุด โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ความมีเงื่อนไขเท่ากับ 0.1277

ข. วิเคราะห์ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ 2 ประการ คือ ประการที่หนึ่ง คือ การทราบความรู้สึกความเข้าใจเกี่ยวกับประเทศมาเลเซียและไทยของคนไทยในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งได้วิเคราะห์ผลการวิจัยไปแล้วในบทที่ 4 และ ประการที่สอง คือ การเปรียบเทียบทัศนคติที่ดีของคนไทยในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีต่อมาเลเซียและไทยในลักษณะหนึ่งเสียงประชามติ ซึ่งได้เสนอข้อมูลไว้ในบทที่ 5 และบทที่ 6 เกี่ยวกับทัศนคติอีกรูปหนึ่งในเรื่องความรู้สึกสนับสนุนและความรู้สึกผูกพันในสัญชาติ ผลการวิจัยดังกล่าวได้นำมาสรุปไว้ในข้อ ก. ของบทที่ 7 ซึ่งปรากฏว่าคนไทยในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีทัศนคติที่ดีต่อมาเลเซียมากกว่ามีทัศนคติที่ดีต่อประเทศไทยดังกล่าวมาแล้ว หากพิจารณาในรายละเอียดของแต่ละตัวแปรอิสระผลได้ดังนี้

ในเรื่องเพศกับทัศนคติ ปรากฏว่าเพศชายมีทัศนคติที่ดีต่อมาเลเซียมากกว่ามีทัศนคติที่ดีต่อไทย การที่ผลการวิจัยออกมาในลักษณะนี้น่าจะเป็นผลมาจากเพศชายมีความรุนแรงต่อการสำนึกและมีความรับผิดชอบทางการเมืองมากกว่า จึงทำให้รอยละของเพศชายเอนเอียงไปทางที่มีทัศนคติที่ดีต่อมาเลเซียมากกว่า เพราะมีลักษณะทั่วไปใกล้เคียงกับมาเลเซียมากกว่า และที่น่าสังเกตอีกประการหนึ่งคือ จำนวนรอยละของทัศนคติที่ดีต่อไทยของเพศชาย มีน้อยกว่าของเพศหญิง น่าจะเนื่องมาจากเพศชายกล้าออกความเห็นเอนเอียงไปทางมาเลเซีย

มากกว่า เพราะเมื่อพิจารณาความรู้สึกเป็นกลางแล้วเพศชายมีความรู้สึกเป็นกลางน้อยกว่าเพศหญิง (ดูตารางที่ 27)

ศาสนาเป็นตัวแปรอิสระที่สำคัญที่สุดในการกำหนดหรือเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่คัดค้านมาเลเซียและไทย ซึ่งสามารถบอกระดับความแตกต่างของทัศนคติได้อย่างชัดเจนมากที่สุด (ค่าสัมประสิทธิ์ความมีเงื่อนไขสูงสุดเท่ากับ 0.5341) กล่าวคือ ผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามมีทัศนคติที่คัดค้านมาเลเซียมากกว่ามีทัศนคติที่คัดค้านไทย การที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากผู้ที่นับถือศาสนาเดียวกันมีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน เพราะศาสนามีผลต่อความรู้สึกทางค่านิจใจโดยตรง ศาสนาอิสลามมีข้อปฏิบัติที่เข้มงวดเชิงกฎหมายอยู่แล้ว ยิ่งทำให้มีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกันโดยมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบมากเป็นพิเศษ จึงมีทัศนคติที่คัดค้านมาเลเซียสูงมาก ความรู้สึกแบ่งพวกจึงมีมากกว่าปกติ ส่วนผู้ที่นับถือศาสนาพุทธก็เช่นเดียวกันเป็นไปในทางตรงข้ามอย่างเห็นได้ชัด มักมองมุสลิมไม่เท่าเทียมกับคน รอยละของทัศนคติจึงออกมาในทางที่คัดค้านประเทศไทยสูงมาก และมีทัศนคติที่คัดค้านมาเลเซียในจำนวนรอยละต่ำมากแทบจะกล่าวได้ว่าไม่มีทัศนคติที่คัดค้านมาเลเซียเลย เพราะมีรอยละของทัศนคติที่คัดค้านมาเลเซียเพียง 3.06 เท่านั้น (ดูตารางที่ 28)

หากพิจารณาจากผู้ที่พูดภาษาต่างกัน ปรากฏว่าภาษาที่พูดมีความสำคัญเป็นอันดับ 2 รองจากศาสนาที่มีส่วนกำหนดหรือเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่คัดค้านประเทศทั้งสอง ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์ความมีเงื่อนไขเท่ากับ 0.5312 จะเห็นว่าผู้ที่พูดภาษามลายูมีทัศนคติที่คัดค้านมาเลเซียมากกว่ามีทัศนคติที่คัดค้านไทย เช่นเดียวกับผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม การที่ผลการวิจัยออกมาเช่นนี้อาจพิจารณาได้ว่าภาษาที่พูดเป็นปัจจัยในการสร้างความรู้สึกเป็นพวกเดียวกันได้มากเช่นเดียวกับศาสนา เพราะภาษาเป็นสื่อความหมายอันดับแรกที่ทำให้บุคคลมีความเข้าใจซึ่งกันและกันฉะนั้นจึงเห็นว่าผู้ที่พูดภาษามลายูจึงมีทัศนคติที่คัดค้านมาเลเซียมากกว่าเพราะประชาชนส่วนใหญ่ในมาเลเซียพูดภาษามลายู ในทางกลับกันผู้ที่พูดภาษาไทยก็มีทัศนคติที่คัดค้านประเทศไทยสูงมากด้วย (ดูตารางที่ 29)

ตัวแปรอิสระเกี่ยวกับภูมิฐานะก็เป็นปัจจัยที่มีส่วนกำหนดหรือเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อประเทศทั้งสองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 เช่นเดียวกัน จากการวิจัยพบว่าผู้ที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล มีทัศนคติที่คัดค้านมาเลเซียมากกว่าผู้ที่อาศัยที่ติดต่อไทย และมีจำนวนรอยละแตกต่างกันมากกว่าทัศนคติของผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล เหตุที่เป็นเช่นนี้จะเนื่องมาจากผู้ที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลส่วนใหญ่เป็นชาวชนบทที่นับถือศาสนาอิสลาม ใ้ภาษามลายูเป็นประจำ รวมทั้งชนบทรอบน้อมประเพณีคล้ายคลึงกับมาเลเซียมากกว่าจึงมีทัศนคติที่คัดค้านมาเลเซียมากกว่า ส่วนผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลก็มีทัศนคติที่คัดค้านมาเลเซียมากกว่ามีทัศนคติที่คัดค้านไทยเช่นเดียวกัน แต่จำนวนรอยละแตกต่างกันน้อยกว่า น่าจะเป็นเพราะผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลมีการศึกษาคึกว่าและมีโอกาสคบหาสมาคมกับสังคมภายนอกในประเทศไทยมากกว่า จึงทำให้มีทัศนคติที่คัดค้านประเทศไทยมากกว่า หากพิจารณาผู้ที่ทัศนคติเป็นกลางปรากฏว่าผู้ที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลมีจำนวนรอยละของความรู้สึกเป็นกลางมากกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล ในเรื่องนี้จะเนื่องมาจากผู้ที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลได้รับการศึกษาคึกว่า จึงไม่ค่อยทราบความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ตลอดจนกลาออกความเห็นน้อยกว่า (ดูตารางที่ 30)

สำหรับระดับการศึกษาพอจะสรุปจากผลการวิจัยได้ว่าระดับการศึกษายิ่งสูงขึ้น ก็ยิ่งมีทัศนคติที่คัดค้านมาเลเซียลดลง เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะผู้ที่มีระดับการศึกษาสูง มีความรู้สึกนึกคิดที่ประกอบควยเหตุผลและเข้าใจสภาพความเป็นจริงมากกว่า กล่าวคือ อาจมีความเห็นว่าแมตนเองจะนับถือศาสนาอิสลามพูดภาษามลายูและมีวัฒนธรรมส่วนใหญ่คล้ายคลึงกับมาเลเซีย แต่ตนเองก็เป็นคนไทย อาศัยอยู่บนดินแดนคนไทย มีสัญชาติไทย มีศักดิ์และสิทธิ์ตามกฎหมายเท่าเทียมกับผู้นับถือศาสนาพุทธและผู้พูดภาษาไทยทุกประการ จึงมีทัศนคติที่คัดค้านมาเลเซียลดลง แต่อย่างไรก็ตามผู้ที่ได้รับการศึกษาสูง (จบปริญญาตรีหรือเทียบเท่าขึ้นไป) หากมีทัศนคติที่คัดค้านประเทศไทยมากที่สุดไม่ แต่ได้ออกความเห็นเป็นกลางเสียเป็นส่วนใหญ่ (รอยละ 32.00) และผู้ที่มีทัศนคติที่คัดค้านประเทศไทยสูงกลับเป็นผู้ที่มีระดับการศึกษา

ปานกลาง(ป.5-ม.ศ.3 กับ ม.ศ.4-ต่ำกว่าปริญญาตรี) ส่วนผู้ที่มีการศึกษา
 ค่าไคเกณฑ์จบป.4 หรือต่ำกว่ากลับมีทัศนคติที่คัดค้านมาเลเซียสูงขึ้น และมีทัศนคติ
 ที่คัดค้านไทยต่ำลง อันนี้อาจเนื่องจากเหตุผลในทางกลับกันกับผู้ที่ได้รับการศึกษาสูง
 คืออาจมีความเข้าใจผิดในบางเรื่องเช่นเข้าใจว่าตนเองเป็นคนมาเลเซีย ทัศนคติ
 จึงออกมาในทางที่มีอารมณ์เป็นส่วนประกอบมากกว่า คือมีทัศนคติที่คัดค้านมาเลเซีย
 มากกว่าไทย ซึ่งมีทัศนคติที่คัดค้านมาเลเซียถึงร้อยละ 47.18 ในขณะที่มีทัศนคติที่
 คัดค้านไทยเพียงร้อยละ 17.50 เท่านั้น (ดูตารางที่ 31)

ในเรื่องอายุกับทัศนคติ ปรากฏว่าผลการวิจัยออกมาในลักษณะที่อายุยิ่ง
 สูงขึ้นก็ยิ่งมีทัศนคติที่คัดค้านมาเลเซียมากยิ่งขึ้น และมีทัศนคติที่คัดค้านไทยลดลง เหตุที่
 เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะผู้ที่สูงอายุนั้นส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาค่า เพราะการศึกษา
 ในสมัยก่อนไม่ทั่วถึงเหมือนปัจจุบัน และผู้สูงอายุมีโอกาสคบหาสมาคมกับบุคคล
 ภายนอกน้อยกว่าผู้ที่มีอายุน้อย ตลอดจนมีความเคร่งครัดในศาสนาอิสลามซึ่งเป็น
 ศาสนาประจำชาติของมาเลเซียมากกว่า จึงมีผลให้มีความรู้สึกใกล้ชิดและมีทัศนคติ
 ที่คัดค้านมาเลเซียมากกว่าไทย ส่วนผู้ที่มีอายุน้อยนั้น ปัจจุบันก็มีโอกาสรับการศึกษา
 ความหลักสูตรของรัฐบาลไทยอย่างทั่วถึงกว่า มีโอกาสสัมพันธ์กับบุคคลภายนอก
 (ในประเทศไทย)มากกว่า จึงทำให้ความรู้สึกนึกคิดและทัศนคติต่าง ๆ เอนเอียง
 มาทางที่คัดค้านไทยมากขึ้น(ดูตารางที่ 32)

ประการสุดท้ายหากพิจารณาทัศนคติที่คัดค้านมาเลเซียและไทยของคนไทย
 ในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยจำแนกตามอาชีพแล้ว ปรากฏว่าอาชีพต่าง ๆ
 มีทัศนคติที่คัดค้านประเทศทั้งสองต่างกันอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่าทัศนคติของแต่ละ
 อาชีพได้ถูกควบคุมหรือเป็นผลมาจากปัจจัยหลายอย่างเช่น การมีโอกาสในการพบปะ
 สัมพันธ์กับบุคคลภายนอก การได้รับการศึกษามากน้อยของแต่ละอาชีพซึ่งมีสาขาวิชา
 ของความรู้แตกต่างกัน การอาศัยอยู่ในสภาพสังคมที่ต่างกัน การถูกปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่
 รัฐบาลในฐานะต่างกัน ตลอดจนสถานภาพที่ทำหน้าที่เสมือนตัวแทนของรัฐบาลในอันที่จะ
 ใช้สิทธิและอำนาจต่าง ๆ ฯลฯ เพราะจะเห็นว่าอาชีพใดผูกพันหรือใกล้ชิดกับปัจจัยใด

มักจะมีทัศนคติต่อมาเลเซียและไทยที่สอดคล้องกับปัจจุบัน ๆ ควบ เช่น อาชีพ
 เกษตรกร ซึ่งส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาคำ มีโอกาสพบปะสังสรรค์กับบุคคลภายใน
 กลุ่มที่มีสภาพแวดล้อมไปควบประเพณี วัฒนธรรม ในชนบทที่ห่างไกลซึ่งคล้ายกับสังคม
 ชนบทของมาเลเซียมากกว่า และในบางครั้งได้รับการปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่รัฐบาล
 ไทยในลักษณะไม่เป็นธรรม จึงเป็นเรื่องไม่แปลกอะไรที่เกษตรกรมองเจ้าหน้าที่
 ไทยและรัฐบาลไทยในแง่ลบมากกว่า แต่กลับมีทัศนคติที่ดีต่อประเทศมาเลเซียมากกว่า
 เพราะมีปัจจัยที่ส่งเสริม เช่น การมีศาสนา ภาษา วัฒนธรรมคล้ายคลึงกับทาง
 มาเลเซีย ธรรมเนียมมีลักษณะคล้ายกับเกษตรกรในแง่ปัจจัยที่เข้ามาเกี่ยวข้อง แต่ไม่
 เหมือนกันตรงที่กรรมกรมีโอกาสติดต่อกับบุคคลภายนอกมากกว่าเกษตรกรเล็กน้อย
 จึงทำให้มีร้อยละของทัศนคติที่ดีต่อไทยเพิ่มขึ้น และมีทัศนคติที่ดีต่อมาเลเซียลดลงเล็กน้อย
 (โปรดดูตารางที่ 33) อาชีพผู้ประกอบการ-บริการเอกชนก็เช่นเดียวกัน
 เชื่อว่ามีโอกาสคบหาสมาคมกับบุคคลภายนอกและผู้ที่นับถือศาสนาพุทธเพิ่มขึ้น จึง
 ทำให้ร้อยละของทัศนคติที่ดีต่อไทยสูงกว่าของกรรมกร (แต่มีร้อยละของทัศนคติที่ดี
 ต่อมาเลเซียใกล้เคียงกับกรรมกร) และมีความรู้สึกเป็นกลางลดลง สำหรับอาชีพ
 นักเรียน นิสิต นักศึกษา มีทัศนคติที่ดีต่อมาเลเซียสูงใกล้เคียงกับเกษตรกร ผู้
 ประกอบการค้า-บริการเอกชน และกรรมกร แต่มีทัศนคติที่ดีต่อไทยในจำนวนร้อยละ
 สูงกว่า ทัศนคติที่เป็นกลางต่ำที่สุด (ร้อยละ 13.97) เหตุที่เป็นเช่นนี้ น่าจะเนื่อง
 จากว่านักเรียน นิสิต นักศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระยะเวลาที่กำลังได้รับการศึกษา จึง
 ทำให้รู้จักกับประเทศไทยมากกว่า 3 อาชีพที่กล่าวมาแล้ว ทัศนคติจึงเป็นไปใน
 ทางที่ดีต่อประเทศไทยในจำนวนร้อยละสูงกว่า 3 อาชีพข้างตน สำหรับทัศนคติที่ดี
 ต่อมาเลเซียที่ว่ามีใกล้เคียงกับ 3 อาชีพข้างตนนั้น น่าจะเนื่องมาจากว่านักเรียน นิสิต
 นักศึกษาส่วนใหญ่ผูกพันอยู่กับศาสนาอิสลามและพหุภาษามลายู เช่นเดียวกับ 3 อาชีพข้างตน
 จึงยังคงมีร้อยละของทัศนคติที่ดีต่อมาเลเซียสูงอยู่ ส่วน 2 อาชีพที่เหลือคือทหาร-ตำรวจ
 กับข้าราชการ-ผู้ใช้วิชาชีพ 2 อาชีพ นี้มีทัศนคติที่ดีต่อไทยมากกว่ามีทัศนคติที่ดีต่อมาเลเซีย
 เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากเจ้าหน้าที่เหล่านี้ทำงานให้กับรัฐบาลไทยโดยตรงซึ่ง

เป็นเสมือนตัวแทนของรัฐบาล จึงมีทัศนคติที่ดีต่อประเทศไทยสูงและมีทัศนคติที่ดีต่อ มาเลเซียต่ำ

จากผลการวิจัยครั้งนี้จะเห็นว่าทุกตัวแปรอิสระมีผลต่อทัศนคติที่ดีต่อประเทศไทย มาเลเซียและไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งแต่ละตัวแปรดังกล่าวมีความผูกพัน และเกี่ยวโยงอยู่กับปัจจัยภายนอกที่มาควบคุมอย่างสลับซับซ้อนมาก ในการแก้ไขปัญหาที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้น จะต้องค้นหาสาเหตุและวิธีการที่ละเอียดอ่อน เป็นพิเศษ นโยบายของรัฐบาลบางอย่างใช้ได้กับบางเวลาเท่านั้น และต้องมีการผ่อนผันผ่อนยาวให้เหมาะสมกับสถานการณ์ให้มากที่สุด คงได้กล่าวอย่างกว้าง ๆ ต่อไป

ค. ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

โดยเหตุที่ทัศนคติเกิดจากแหล่งต่าง ๆ มากมายที่บุคคลสัมผัสอยู่ในชีวิตประจำวัน สิ่งแวดล้อมรอบตัวของบุคคลเหล่านี้จะเป็นสิ่งเร้า (Stimuli) ที่กระตุ้นให้เกิดทัศนคติได้ทั้งสิ้น¹ กล่าวคือเมื่อบุคคลเผชิญกับสิ่งเร้าแล้วจึงมีการแปรความหมายและรวบรวมความรู้สึกทั้งหมดอย่างมีระบบเป็นทัศนคติเพื่อตอบสนองคนไทยในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ก็เช่นเดียวกันได้สัมผัสกับสิ่งเร้าหรือปัจจัยต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลาทั้งในอดีตและในปัจจุบัน ปัจจัยหรือสิ่งเร้าที่ว่านี้เช่น ประสบการณ์เดิม การติดต่อกับผู้อื่น สิ่งที่ทำให้เกิดความเชื่อต่าง ๆ ความผูกพันกับสถาบันต่าง ๆ ฯลฯ

1

Harry C. Triandis, Attitude and Attitude Change (New York : John Wiley & Sons, Inc., 1971), p.3.

นโยบายและการปฏิบัติของรัฐบาลไทยต่อคนไทยในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นปัจจัยสำคัญมากประการหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติของคนไทยในบริเวณนี้ทั้ง ทัศนคติที่ดีและไม่ดีต่อรัฐบาลไทย ยิ่งคนไทยในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้อยู่ในฐานะ ชนกลุ่มน้อยของประเทศควยแควนนโยบายและการเลือกปฏิบัติต่าง ๆ จำเป็นต้อง ระมัดระวังเป็นพิเศษ เพราะในบางครั้งเจตนาดีในการแก้ปัญหาอาจกลายเป็น การเพิ่มปัญหาได้หากไม่ใช้หลักการและเหตุผลที่เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง ผู้วิจัยยอมรับว่านโยบายของรัฐบาลไทยในการแก้ปัญหาสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ใน บางกรณีเหมาะสมและถูกต้อง เช่นการส่งเสริมให้มุสลิมมีโอกาสไปประกอบพิธี ฮัจยี ณ นครเมกกะ การประกาศใช้กฎหมายพิเศษให้สอดคล้องกับหลักการของ ศาสนาอิสลาม ฯลฯ แต่อย่างไรก็ตามนโยบายและกิจกรรมในบางเรื่องก็ควายัง ไม่เหมาะสม เรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ บางเรื่องควรมีการส่งเสริมแก่รัฐบาลกลับ มองข้าม สิ่งเหล่านี้ย่อมมีผลต่อทัศนคติทั้งสิ้น แม้ว่าเป็นเรื่องเล็กน้อยก็ตามแต่ อาจทำให้เกิดทัศนคติในทางลบได้มาก หากมีพื้นฐานมาจากความไม่ไว้วางใจอยู่ ก่อนแล้ว ในที่นี้จะชี้ให้เห็นเฉพาะบางประการที่เป็นข้อน่าสังเกตในการประกอบการ กำหนดนโยบายของรัฐบาลในอนาคตเพื่อให้เกิดผลดีในแง่ทัศนคติต่อไป และจะไม่ ขอกล่าวหรือวิจารณ์การกระทำบางอย่างของรัฐบาลที่เหมาะสมและเกิดผลดีไปแล้ว

การเสนอแนะในตอนนี้ผู้วิจัยได้พยายามมองปัญหาอย่างเป็นกลางที่สุด โดยยึดหลัก 3 ประการคือ 1) คำนี้ถึงสิทธิเสรีภาพบางประการที่คนไทยส่วนใหญ่ ในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ควรจะได้รับ 2) การกำหนดนโยบายต่อชนกลุ่มน้อยมีลักษณะ พิเศษไปจากชนกลุ่มใหญ่เป็นสิ่งจำเป็น และ 3) ยึดมั่นในนโยบายของรัฐบาลในเรื่อง ความกลมเกลียวภายในชาติเพื่อก่อให้เกิดเอกภาพ บูรณภาพต่อดินแดนแห่งนี้ ซึ่งจะ ได้กล่าวบางประเด็นที่เห็นว่าสำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้

1. ส่งเสริมเอกลักษณ์บางประการของคนไทยในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้
โดยเหตุที่คนไทยในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ความเชื่อและความรู้สึกต่าง ๆ คล้ายคลึงกับของคนมาเลเซีย เพราะมีศาสนาอิสลามเป็นเครื่อง

ยึดเหนี่ยวทางค่านิยมใจเหมือนกัน ดังนั้นเอกลักษณ์ต่าง ๆ ที่ผูกพันกับศาสนาจึงแตกต่างไปจากคนไทยส่วนใหญ่ของประเทศ แม้ว่าในบางกรณีประเทศไทยได้ปฏิบัติต่อมุสลิมในทางที่เหมาะสมแล้วก็ตาม แต่ในรายละเอียดบางอย่างปรากฏว่ามุสลิมเห็นว่ายังไม่รับความเป็นธรรม และใคกอให้มุสลิมมีความลำบากใจในบางโอกาส เช่นการที่กรมการศาสนากระทรวงศึกษาธิการมุ่งส่งเสริมเน้นหนักเฉพาะศาสนาพุทธมากกว่า กิจกรรมต่าง ๆ ของศาสนาอิสลามจึงเป็นภาระที่มุสลิมต้องช่วยตัวเอง เกี่ยวกับพิธีกรรมทางศาสนา รัฐบาลไทยเข้าไปเกี่ยวข้องและส่งเสริมศาสนาพุทธมากกว่า เช่น ทางราชการมีส่วนร่วมในการสร้างโบสถ์ การทอดกฐิน การทอดผ้าป่าสามัคคีเหล่านี้เป็นต้น ในขณะที่มุสลิมต้องช่วยเหลือตัวเองเกี่ยวกับพิธีกรรมทางศาสนา และเป็นความจริงประการหนึ่งที่คนไทยส่วนใหญ่(ผู้ที่นับถือศาสนาพุทธมองพิธีกรรมทางศาสนาอิสลามในเชิงคูหมิน คำต้อยกว่า หรือเป็นเรื่องน่าขัน เช่น พิธีการเข้าสู่หนัด และบางครั้งชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธบางคนทำการล้อเลียนการละหมาด(ซำมะหัยง์)เหล่านี้เป็นต้น เรื่องเหล่านี้หากมองอย่างผิวเผินอาจเห็นว่าเป็นเรื่องเล็ก แต่เมื่อมีการเปรียบเทียบระหว่างการปฏิบัติต่อชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธกับไทยอิสลาม หรือการมองในลักษณะขบขันของชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธเช่นเวลานั้นแล้ว ย่อมทำให้เกิดความไม่พอใจและนำไปสู่การเกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อรัฐบาลไทยและชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธ ฉะนั้นหากรัฐบาลไม่มีวิธีกแก้ไขเรื่องดังกล่าวที่เหมาะสมแล้วแทนที่จะเป็นการแก้ปัญหา อาจกลายเป็นการเพิ่มปัญหาได้ รัฐบาลควรหาทางให้ชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธและชาวไทยอิสลามมีความเข้าใจกันโดยเร็วที่สุด โดยเฉพาะในแง่ความเชื่อทางศาสนา

ในเรื่องวัฒนธรรมและภาษา วัฒนธรรมสืบเนื่องมาจากข้อบัญญัติทางศาสนาแทบทั้งสิ้น แนนอนเอกลักษณ์ค่านีก็เป็นสิ่งที่มุสลิมหวงแหนมากที่สุดอีกอย่างหนึ่ง อาหารการกินก็ค การแต่งกายก็ค ภาษาพูดก็คมีความผิดแผกแตกต่างไปจากของคนไทยส่วนใหญ่ สิ่งเหล่านี้มุสลิมตระหนักในความสำคัญมากเป็นพิเศษ แต่ถูกมองจากชาวไทย

ที่นับถือศาสนาพุทธในลักษณะค้อยกว่า เมื่อเห็นมุสลิมไม่บริโภคน้ำมันหมูก็เรียกว่า"แขก"
 เมื่อเห็นมุสลิมนุ่งโจงสวมหมวกดำ-ขาว ก็ว่า"แขก" เมื่อเห็นมุสลิมพูดภาษามลายูก็เรียกว่า"แขก" คำว่าแขกที่ชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธใช้เรียกมุสลิมนั้น จะเห็นว่าถูกแฝงไว้ในความหมายที่ค้อยกว่า ผู้วิจัยเห็นว่าคำว่า"แขก" และ"ไทย" นี้เป็นสาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดการแบ่ง"พวกเขา"และ"พวกเรา" จึงทำให้ทัศนคติระหว่างสองกลุ่มเป็นไปในทางลบซึ่งกันและกัน ฉะนั้นรัฐบาลควรจะหาทางแก้ไขทัศนคติในเรื่องนี้โดยเร็วที่สุดเช่นเดียวกัน โดยการชี้แจงและพยายามสร้างความนิยามเสียใหม่ว่าไม่มี"แขก" ไม่มี"ไทย" แต่มีคนไทยที่นับถือศาสนาพุทธและคนไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม ศาสนาทุกศาสนามีความดีเด่นเพื่อสอนให้คนเป็นคนดีทั้งสิ้น

การแก้ไขปัญหของรัฐบาลเกี่ยวกับเรื่องวัฒนธรรม หากไม่ระมัดระวังแล้วจะกลายเป็นคาบสองคมได้ การกระทำใด ๆ ของรัฐบาลที่ไทยมุสลิมเห็นว่าส่อเจตนาไปในทางทำลายเอกลักษณ์วัฒนธรรมแล้ว จะสร้างทัศนคติที่ไม่ดีให้กับรัฐบาลและคนไทยที่นับถือศาสนาพุทธเป็นอย่างยิ่ง เช่นการใช้นโยบายผสมกลมกลืนก็ดี ความพยายามเปลี่ยนสภาพโรงเรียนปอเนาะให้เป็นโรงเรียนราษฎร์สอนภาษาอิสลามก็ดีล้วนแต่ได้สร้างข้อจ้งเกตในทางที่ทำให้เกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อประเทศไทยและคนไทยที่นับถือศาสนาพุทธทั้งสิ้น เพราะมุสลิมเห็นว่ารัฐบาลไทยพยายามกลืนชาติมาลาญู ทางที่รัฐบาลควรส่งเสริมและปรับปรุงวัฒนธรรมให้มุสลิมเข้าใจว่ารัฐบาลไทยมีเจตนาที่บริสุทธิ์จริง ๆ รัฐบาลควรสร้างความกลมเกลียวทางสังคมภายในชาติโดยยึดหลักเอกลักษณ์ไทยในเรื่องสำคัญ ๆ รวมกันมากกว่า เช่น การมีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระองค์เดียวกันร่วมกัน การมีธงไตรรงค์ร่วมกันเป็นต้น สำหรับนโยบายผสมกลมกลืนนั้นผู้วิจัยเชื่อว่าเป็นผลร้ายกับภาวะทางจิตซึ่งจะนำไปสู่ความตึงเครียด และทัศนคติที่ไม่ดีมากกว่าผลดีไม่คุ้มกับผลเสีย หรือนโยบายที่ผิดพลาดของจอมพล.พิบูลสงครามที่เคยประกาศใช้พระราชบัญญัติวัฒนธรรมนั้น น่าจะถือเป็นอุทาหรณ์ที่สำคัญได้เป็นอย่างดีคือการมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อรัฐบาล.

2. ปรับปรุงความประพฤติของข้าราชการบางคน

ข้าราชการเป็นเสมือนตัวแทนของรัฐบาล ฉะนั้นพฤติกรรมของข้าราชการจึงถูกตีความว่าเป็นเจตนาของรัฐบาล แมวรัฐบาลมีเจตนาที่ต่อคนไทยในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้มากเพียงใดก็ตาม หากว่าข้าราชการปฏิบัติหน้าที่ต่อคนไทยในบริเวณนี้ในทางที่ไม่ถูกต้องแล้ว ย่อมทำให้ผู้อยู่ใต้ปกครองมีทัศนคติในทางที่ไม่ดีต่อข้าราชการทั้งกล่าว และรัฐบาลไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ยิ่งกว่านั้นอาจสร้างภาพพจน์ในทางไม่ดีให้กับหมูข้าราชการโดยทั่วไปด้วย

จากการสัมภาษณ์นักบริหารของจังหวัดและอำเภอในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้สรุปผลเกี่ยวกับความประพฤติของข้าราชการบางคนได้ดังต่อไปนี้¹

1. ข้าราชการยังมีความรู้สึกเป็นนายราษฎร
2. ข้าราชการขาดความซื่อสัตย์สุจริต ปฏิบัติต่อประชาชนโดยหวังผลตอบแทน
3. ข้าราชการคูหมีนราษฎรว่าเป็นอิสลาม ใจงมงาย ไม่คอยสมาคมด้วย
4. ข้าราชการทำงานลาซา ไม่อะลุ่มอลวย
5. ข้าราชการขาดความสามัคคีในหมูข้าราชการด้วยกันเอง
6. ข้าราชการไม่ให้ความเป็นธรรมแก่ราษฎร และมีความลำเอียงกับพวกตน
7. ข้าราชการไม่รักษาพื้นเมือง ขนบธรรมเนียม ประเพณีพื้นเมือง

เมื่อไม่เข้าใจกันจึงเกิดความขัดแย้งกันตลอดเวลา

8. ข้าราชการประพฤติไม่ดีเมื่อมีการสอบสวนมักเข้าข้าง และไม่มีการลงโทษ ทำให้ประชาชนขุนเคือง

เมื่อข้าราชการบางคนหรือบางกลุ่มมีข้อบกพร่องต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นนี้ แนนอนคนไทยในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้อันใหญ่ก็ย่อมมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อข้าราชการและต่อประเทศไทย จากผลการวิจัยในครั้งนี้ย่อมยืนยันให้เห็นอย่างชัดเจนแล้วว่า เกษตรกรและกรรมกรซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ที่อยู่ใต้การปกครองมีทัศนคติที่ดีต่อประเทศไทยน้อย และกลับมีทัศนคติที่คัดค้านมาเลเซียมากกว่า ฉะนั้นในการแก้ปัญหาความประพฤติของข้าราชการ

¹จรรยา โลกะกะลิน, ปัญหาขัดแย้งใน 4 จังหวัดภาคใต้ (โรงเรียนสงครามจิตวิทยา, (ม.ป.ป.), หน้า 19. (อัครสำเนาะ), ชจกภัย บุรุษพัฒน์, ไทยมุสลิม, หน้า 414.

จึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นมาก ในเรื่องนี้รัฐบาลจะต้องดำเนินการแก้ไขโดยรีบ
 กว้างที่สุดเช่นเดียวกัน แมวว่ารัฐบาลได้มีการอบรมข้าราชการที่ไปปกครองให้เข้าใจ
 สภาพทั่วไปของบริเวณนี้ก็ตาม แต่ปรากฏว่าข้าราชการชั้นผู้น้อยไม่ได้รับการอบรม
 อย่างเพียงพอ ซึ่งข้าราชการชั้นผู้น้อยนี้เองเป็นผู้ใกล้ชิดกับประชาชนมากกว่า
 ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ผู้วิจัยเชื่อว่าหากปล่อยให้การทำงานของข้าราชการบางกลุ่ม
 เป็นไปตามผลการวิเคราะห์ที่ ๘ ขอบ ข้างบนนี้จะเป็นอันตรายมากยิ่งขึ้นเกี่ยวกับทัศนคติ
 ของคนไทยในสิ่งจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีต่อประเทศไทย

แนวทางในทางแก้ไขเรื่องนี้อาจทำได้โดยการจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมา
 ชุดหนึ่ง ให้มีหน้าที่สอดส่องดูแลความประพฤติของข้าราชการในสิ่งจังหวัดชายแดน
 ภาคใต้โดยเฉพาะ อาจประกอบด้วยข้าราชการและประชาชนที่เป็นที่เคารพนับถือ
 ของคนไทยมุสลิม โดยคัดเลือกจากสิ่งจังหวัด คณะกรรมการที่ได้รับเลือกต้องเลือกพื้น
 อย่างดีที่สุด อาจจะมีโต๊ะครู หรือโต๊ะอิหม่ามร่วมด้วย และนอกจากนี้คณะ
 กรรมการต้องเปิดโอกาสให้ราษฎรร้องทุกข์ได้ จะทำให้ราษฎรไทยมุสลิมมี
 ความอบอุ่นใจขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นทางหนึ่งในการระบายความตึงเครียดทางจิตไปสู่
 ทัศนคติที่ดีขึ้นได้ เท่าที่เป็นอยู่นี้แมวว่าราษฎรโดยทั่วไปมีสิทธิร้องทุกข์ต่อจังหวัดหรือ
 อำเภอ แต่ในทางปฏิบัติไม่ค่อยได้รับความเป็นธรรม ราษฎรส่วนใหญ่ไม่กล้าร้อง
 เรียงเพราะเกรงว่าจะถูกกลั่นแกล้งจากเจ้าหน้าที่ และข้าราชการหากถูกกลั่นแกล้ง
 จริง ๆ ผู้ร้องทุกข์ดังกล่าวอาจประพฤติดัวเป็นโจรไปได้ในที่สุด

อาจมีข้อโต้แย้งว่าหากข้าราชการถูกกลั่นแกล้งจะทำอย่างไร เรื่องนี้
 ไม่น่าเป็นปัญหาเพราะให้มีการสอบสวนหาข้อเท็จจริงได้ และจะไม่พิจารณาจากบัตร
 สันทัดใด ๆ ทั้งสิ้น

3. ส่งเสริมการศึกษา

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่มีผลต่อการกำหนดหรือเปลี่ยนแปลงทัศนคติ
 จากการวิจัยครั้งนี้จะเห็นว่าระดับการศึกษาเป็นปัจจัยที่มีผลต่อทัศนคติอย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติ ณ รัศมีนัยสำคัญที่ 0.01 ผลการวิจัยยังพบควยวาระดับการศึกษาที่สูงขึ้น
ยังมีทัศนคติที่ดีต่อมาเลเซียลดลง ซึ่งระดับการศึกษาปานกลางมีทัศนคติที่ดีต่อ
ประเทศไทยมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาคำ ดังนั้นหากได้มีการส่งเสริมและ
ปรับปรุงโครงสร้างทางการศึกษาเสียใหม่ให้ทั่วถึง เชื่อว่าคนไทยในสี่จังหวัด
ชายแดนภาคใต้ต้องมีทัศนคติที่ดีต่อไทยมากขึ้น ความคิดอ่านต่าง ๆ จะมีเหตุผลมาก
ขึ้นและสามารถถลบล้างความเชื่อผิด ๆ บางอย่างได้ เช่นความเชื่อที่ว่าการศึกษา
ภาษาไทยเป็นบาป การไหว้บุคคลธรรมดาเป็นบาป เป็นต้น แล้วจะได้เข้าใจสิ่ง
ต่าง ๆ อย่างถูกต้อง ตลอดจนการอยู่ร่วมกันอย่างสันติและยุติธรรมกับผู้ที่นับถือ
ศาสนาอื่น เป็นสิ่งที่ไม่ขัดต่อเจตนารมณ์ของพระเจ้าหลานนี่เป็นต้น

อีกประการหนึ่งหากมีการส่งเสริมการศึกษาให้ลูกทางจะมีผลต่อความ
พยายามใ้หมุสลิมในชนบทโดยทั่วไปมีโอกาสพูดภาษาไทยได้กว้างขวางออกไปด้วย
ซึ่งหากมีการพูดภาษาไทยได้มากขึ้นจะส่งผลให้ทัศนคติที่ดีต่อประเทศไทยได้มากขึ้น
ก็จะเห็นได้จากผลการวิจัยเปรียบเทียบระหว่างผู้ที่พูดภาษามลายูกับผู้ที่พูดภาษาไทย
ซึ่งปรากฏว่าผู้ที่พูดภาษาไทยมีทัศนคติที่ดีต่อไทยมากกว่าผู้ที่พูดภาษามลายูอย่าง
เห็นได้ชัด จังหวัดสตูลโดยขอเท็จจริงแล้วประชาชนส่วนใหญ่พูดภาษาไทยได้มาก
จึงมีปัญหาน้อยกว่า 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เหลือ อย่างไรก็ตามไม่ได้หมายความว่า
ว่าจะบังคับให้หมุสลิมหันมาพูดภาษาไทยโดยการทำให้ภาษามลายู ต้องยอมรับ
ความสำคัญในภาษามลายูด้วยเพราะเป็นเอกลักษณ์ของมุสลิมไทยในบริเวณนี้มา
ชานาน เพียงแต่ต้องการส่งเสริมภาษาไทยให้มุสลิมเห็นความสำคัญเท่าเทียมกับ
ภาษามลายูเท่านั้น ผู้วิจัยเชื่อว่าหากมีการใช้ภาษามลายูและภาษาไทยอย่างเท่า
เทียมกันแล้วจะลดความตึงเครียดและเพิ่มทัศนคติที่ดีต่อประเทศไทยได้มาก ซึ่งจะนำ
ไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

ในเรื่องส่งเสริมการศึกษามีประเด็นที่น่าพิจารณาอยู่ประการหนึ่งคือ เรื่อง
หลักสูตรการเรียนที่เข้ากับเด็กไทยในบริเวณนี้ กล่าวคือรัฐบาลทุกยุคทุกสมัยที่ผ่านมาไม่ได้

คำนึงถึงการกำหนดหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นแต่อย่างใด คงให้หลักสูตร
 เหมือนกันทั่วประเทศที่ใดกำหนดเอาความเป็นอยู่และสภาพแวดล้อมของคนไทย
 ภาคกลางเป็นหลักแล้วกระจายไปใช้กับคนไทยทุกบริเวณ ฉะนั้นจึงสร้างความ
 ลำบากใจให้กับคนไทยในบางบริเวณที่มีขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมต่าง
 ไปจากคนไทยภาคกลาง ยิ่งสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งคนไทยส่วนใหญ่เป็นมุสลิม
 และมีความเป็นอยู่แตกต่างออกไปด้วยแล้วก็ยิ่งสร้างความอึดอัดใจมากขึ้น โดยเฉพาะ
 อย่างยิ่งหลักสูตรในแง่ที่จะปลูกฝังอุปนิสัยให้กับเด็ก เช่นหลักสูตรวิชาศีลธรรม
 วัฒนธรรม นักเรียนต้องเรียนพุทธประวัติ พิธีกรรมทางศาสนาพุทธ การไหว้
 สิ่งเหล่านี้ก็สร้างทัศนคติที่ไม่ดีต่อประเทศไทยมาก เพราะมุสลิมบางคนเข้าใจไป
 ว่ารัฐบาลไทยพยายามจะเปลี่ยนให้เด็กมุสลิมหันมานับถือศาสนาพุทธ ผู้วิจัยเคย
 ประสบด้วยตัวตัวเองมาแล้วในขณะที่กำลังสอนวิชาศีลธรรมชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เรื่องพระแก้ว
 มรกต ปรากฏว่านักเรียนถึงกับฉีกรูปพระแก้วมรกตวางโต๊ะโต๊ะแล้วใช้เท้าเหยียบ
 บางคนใช้มีดตัดคอรูปพระพุทธรูปเหล่านี้เป็นต้น ในหลักสูตรไม่เคยกล่าวถึงประวัติ
 ของพระนบีโมฮัมหมัด ไม่เคยบรรจุประเพณีวันอารีรายา ความสำคัญของเดือน
 รามาดอน ความสำคัญของโต๊ะครู โต๊ะอิหม่าม สุเหร่า มัสยิด ฯลฯ ในเรื่องนี้ถือว่า
 สำคัญมากเพราะเป็นการปลูกฝังทัศนคติให้กับเด็ก รัฐบาลส่งเสริมให้เด็กไทยพุทธ
 สวดมนต์ก่อนเข้าห้องเรียนได้ แต่ไม่เคยส่งเสริมให้มีการระลึกถึงพระอะลาห์ก่อน
 เข้าห้องเรียนไม่เคยบรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับศาสนาอิสลามให้เด็กไทยมุสลิมเรียน
 ฉะนั้นเป็นธรรมดาอยู่เองที่เด็กมุสลิมตลอดจนพ่อแม่ ผู้ปกครองของเด็กนิยมส่งบุตร
 หลานเขาเรียนในโรงเรียนปอเนาะ และเรียนภาษายาวีนอกเวลาเพื่อให้เข้าใจ
 สังคมของมุสลิม บางแห่งถึงกับมาขออนุญาตครูให้รีบเลิกเรียนแต่ละวันเพราะเด็กจะ
 ต้องไปเรียนภาษายาวีนอก ผู้วิจัยเชื่อว่าหากรัฐบาลมีการปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสม
 กับสภาพท้องถิ่นและความเชื่อของมุสลิมแล้ว อาจทำให้มีทัศนคติที่ดีต่อประเทศไทยมาก
 ขึ้น และเข้าใจในเจตนาดีของรัฐบาลไทยมากขึ้นด้วย เด็กมุสลิมไม่จำเป็นต้องหนี
 โรงเรียนไปเรียนภาษายาวีนอกและหลักศาสนาอิสลามด้วยตนเอง หากได้บรรจุเนื้อหา
 ดังกล่าวไว้ในหลักสูตรบ้างตามสมควร

การศึกษาต่อเนื่องเป็นสิ่งจำเป็นมาก ปัจจุบันได้มีกรมการศึกษานอกโรงเรียนสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ผู้วิจัยคิดว่าหน่วยงานนี้จะทำงานด้านนี้ได้โดยตรงและสนองความต้องการของมุสลิมได้มาก โดยการจัดการศึกษาต่อเนื่องทางด้านวิชาชีพและสนองความต้องการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเอกลักษณ์ทางศาสนาและภาษา เพราะเป็นที่ปรากฏว่าในขณะที่เด็กมุสลิมกำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนนั้นพอจะพูดภาษาไทยได้บ้าง แต่พอออกโรงเรียนไปแล้วไม่มีโอกาสใช้ภาษาไทยจึงลืมหมด หากมีการจัดการศึกษาต่อเนื่องจะช่วยให้เยาวชนมุสลิมได้พูดภาษาไทยต่อไปแล้วสามารถใช้ภาษาไทยได้กว้างขวางขึ้นในที่สุด ปัจจุบันความพยายามให้มุสลิมพูดภาษาไทยจากการศึกษาในโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นการสูญเสีย ฉะนั้นการจัดให้การศึกษาต่อเนื่องจึงเป็นสิ่งจำเป็นมากอีกประการหนึ่งที่จะนำไปสู่การมีทัศนคติที่ดีต่อประเทศไทยในอนาคต

หากไม่มีการส่งเสริมและปรับปรุงการศึกษา จะทำให้เกิดวัฏจักรอย่างหนึ่งเรียกว่า "วงจรแห่งความเลวร้าย" ¹ (Vicious Cycle) กล่าวคือหากไม่มีการส่งเสริมการศึกษา จะทำให้ประชาชนมีการศึกษาค่ำ ซึ่งจะนำไปสู่อาชีพต่ำ อาชีพต่ำจะนำไปสู่รายได้ต่ำ รายได้ต่ำจะนำไปสู่การศึกษา(ของบุตร)ต่ำลงไปอีก การศึกษา(ของบุตร)ต่ำจะนำไปสู่อาชีพ(ของบุตร)ต่ำลงไปอีก วงเวียนอยู่อย่างนี้เรื่อยไปจนไม่มีที่สิ้นสุด หากเป็นเช่นนี้การจะเข้าไปแก้ปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ก็ยิ่งลำบากมากขึ้น ทัศนคติที่มีต่อประเทศไทยแทนที่จะดีขึ้นก็กลับเป็นไปในทางลบมากยิ่งขึ้น ในทางกลับกันหากมีการส่งเสริมและปรับปรุงการศึกษาให้เหมาะสมที่สามารถสนองความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ได้ก็จะทำให้คนไทยส่วนใหญ่มีความรู้สึกอยากเรียนมากขึ้นและจะทำให้อาชีพดีขึ้น รายได้ก็ขึ้น บุตรหลานได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนมากขึ้น และในที่สุดทัศนคติที่ดีต่อไทยก็มีมากขึ้นได้ในที่สุด

¹ อารง สุทธศาสตร์, ปัญหาความขัดแย้งในสี่จังหวัดภาคใต้, หน้า 202-208.

4. ส่งเสริมการคมนาคมขนส่งและการสื่อสาร

ทัศนคติหลายอย่างของบุคคลเกิดจากผลของการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น โดยเฉพาะการเรียนรู้จากสภาพสังคมซึ่งมีการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมต่อกัน ไม่ว่าจะเป็นสถาบันครอบครัวหรือสถาบันที่กว้างออกไป¹ หากมีการส่งเสริมการคมนาคมขนส่งและการสื่อสารให้ดีขึ้นกว่าเดิมแล้วจะทำให้วัฒนธรรมของคนไทยในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้มีการปะทะสังสรรค์ทางวัฒนธรรม (Acculturation) กับวัฒนธรรมส่วนใหญ่ของประเทศมากขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติและวัฒนธรรมที่เข้าใจกันไ้มากขึ้น² และในที่สุดระยะทางทางสังคมจะลดลงได้ไม่มากนักน้อย การคมนาคมขนส่งและการสื่อสารที่น่าพิจารณามีดังนี้

การคมนาคมขนส่งทางบกที่สำคัญได้แก่เส้นทางรถยนต์ แมวาร์รัฐบาลพยายามตัดผ่านเข้าไปในบริเวณต่าง ๆ อยู่แล้ว แต่ปรากฏว่าบางบริเวณที่ห่างไกลยังไม่ทั่วถึงเท่าที่ควร หากมีการสร้างเส้นทางรถยนต์ให้ทั่วถึงแล้ว เชื่อว่าประชาชนมีโอกาสได้สัญจรไปมาเพิ่มขึ้นและวัฒนธรรมตลอดจนความเจริญหลายด้านได้กระจายไปยังบริเวณนี้ไ้มากขึ้น ทำให้วัฒนธรรมได้หลั่งไหลไปมาและมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ผสมผสานกันไ้มากกว่าที่เป็นอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสามารถ

¹ ประภาเพ็ญ สุวรรณ, ทัศนคติ : การวัด การเปลี่ยนแปลง และพฤติกรรม อนามัย. หน้า 64.

² ไปรภคศึกษาท Wilbert E. Moore, Social Change (New Delhi : Prentice-Hall of India, 1965), p86 และของพันธ์ มณีรัตน์, การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2521), หน้า 119-145.

ช่วยให้ประชาชนพูดภาษาไทยได้มากกว่าเดิม เพราะมีการติดต่อกับสังคมภายนอกมากกว่าเดิม แมวอาจจะเห็นผลในระยะยาวก็ตาม แต่ก็ยังดีกว่าปล่อยให้สังคมปิดอย่างที่เป็นอยู่ในบางบริเวณในเวลานี้

ทางก้านวิทยุกระจายเสียงถือว่าเป็นเครื่องมือสื่อสารที่สำคัญมากอีกอย่างหนึ่งในการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนกับรัฐบาล และสามารถไขข้อข้องใจได้เพราะโดยทั่วไปแล้วประชาชนส่วนมากมีเครื่องรับวิทยุ จากผลการวิจัยในบทที่ 4 เรื่องแหล่งความรู้ที่ได้รับจะเห็นว่ามุสลิมได้อาศัยวิทยุจากมาเลเซียอยู่ไม่น้อย ฉะนั้นหากมีการขยายสถานีส่งวิทยุให้เพียงพอกว่านี้และจัดรายการให้เหมาะสมมากขึ้น คาดว่าจะมีผลต่อความเข้าใจอันดีระหว่างรัฐบาลกับประชาชนแล้วนำไปสู่การมีทัศนคติที่ดีต่อประเทศไทยมากยิ่งขึ้น ตลอดจนเป็นแรงหนึ่งที่จะช่วยให้มุสลิมที่พูดภาษาไทยไม่ได้สามารถพูดไทยได้เพิ่มขึ้น

รายการต่าง ๆ ที่ส่งทางวิทยุควรเป็นรายการที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น กล่าวคือให้สอดคล้องกับประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างแท้จริง ควรมีการส่งเสริมเอกลักษณ์ต่าง ๆ ทั้งทางด้านศาสนา ภาษาและวัฒนธรรมเพื่อดึงดูดให้มุสลิมรับฟังและสร้างความเข้าใจอันดีกับรัฐบาลได้มากขึ้น โดยการจัดภาคภาษามาฉายให้มากกว่าเท่าที่เป็นอยู่ ให้ความรู้เกี่ยวกับหลักศาสนาอิสลาม เกี่ยวกับประเพณี ฯลฯ เมื่อประชาชนมองเห็นเจตนาของรัฐบาลในทางที่ดีแล้วจึงค่อย ๆ ส่งรายการภาคภาษาไทยให้มากขึ้น ในขณะที่เดียวกันต้องมีการสำรวจในเรื่องการพูดและการฟังภาษาไทยของมุสลิมโดยทั่วไปว่ามีมากน้อยแค่ไหน รัฐบาลต้องยอมรับว่าวัฒนธรรมด้านภาษาเปลี่ยนแปลงได้แต่ต้องใช้เวลาและพึงระลึกอยู่เสมอว่าการฝึกให้มุสลิมพูดภาษาไทยหรือการโฆษณาชวนเชื่อใด ๆ เป็นคาบสองคม การจัดรายการใด ๆ เป็นภาษาอะไรต้องคำนึงถึงสภาพความเป็นจริงอยู่เสมอ หากประชาชนโดยทั่วไปสามารถใช้ภาษาไทยได้มากก็จะนำไปสู่การมีทัศนคติที่ดีต่อไทยได้มากเป็นเงาตามตัว

ทางด้านการสื่อสารจากโทรทัศน์นั้น รายการโทรทัศน์ก็ควรให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นเช่นเดียวกับวิทยุ แต่ปรากฏว่าเครื่องรับโทรทัศน์ไม่ทั่วถึงเหมือนกับวิทยุ กล่าวคือมีกันเฉพาะบริเวณที่อยู่ในเขตเทศบาลและบริเวณที่มีไฟฟ้าเข้าถึงเท่านั้น แต่เชื่อว่าในอนาคตข้างหน้าเครื่องรับโทรทัศน์จะมีเพิ่มขึ้น สำหรับปัจจุบันคนไทยในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้รับชมรายการต่าง ๆ จากสถานีโทรทัศน์ของ 10 ชาติใหญ่เพียงแห่งเดียวเท่านั้น มุสลิมไม่น้อยต้องรับชมรายการโทรทัศน์จากมาเลเซีย คือรับชมจากมาเลเซียในจำนวนร้อยละสูงกว่ารับชมรายการจากโทรทัศน์ของไทย(ดูในภาคผนวก ก.) ผู้วิจัยเห็นว่าน่าจะมีสถานีโทรทัศน์อีกหนึ่งสถานีสำหรับสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยเฉพาะ เพื่อจะได้ออกรายการต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการในท้องถิ่นนี้ และเป็นการชักจูงให้มุสลิมไทยหันมารับชมรายการจากไทยมากขึ้น หากทำได้ก็จะเป็นแรงหนึ่งที่จะช่วยสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างรัฐบาลไทยกับไทยมุสลิม ซึ่งจะยิ่งผลไปสู่การมีทัศนคติที่ดีต่อประเทศไทยได้มากเช่นเดียวกัน

5. สร้างความสัมพันธ์อันดีกับประเทศมุสลิมทั่วโลก

ในเรื่องนี้เป็นสิ่งสำคัญที่สุดในแง่สี่จังหวัดชายแดนภาคใต้กับการเมืองระหว่างประเทศ เนื่องจากประเทศมุสลิมทั่วโลกมีความสัมพันธ์เกี่ยวของกันมาก โดยมีศาสนาเดียวกันเป็นตัวเชื่อม ความขัดแย้งต่าง ๆ ระหว่างประเทศมุสลิมอาจแก้ไขได้ง่ายกว่าประเทศอื่นที่มีศาสนาต่างกัน ยิ่งกว่านั้นประเทศมุสลิมยังให้ความสนใจกับกลุ่มมุสลิมที่อาศัยอยู่ในประเทศอื่น ๆ อีกด้วย เช่นการประชุมของสภามุสลิมโลกมักจะนำเอาปัญหาของมุสลิมในประเทศต่าง ๆ มาพิจารณา และบางครั้งถึงกับกล่าวคำสนับสนุนหรือคัดค้านการกระทำของรัฐบาลบางประเทศที่มีต่อมุสลิมในประเทศนั้น ๆ ด้วย

เท่าที่ผ่านมามาดจะเห็นว่ามุสลิมไทยในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความเกี่ยวข้องกับประเทศมุสลิมหลายประเทศ เช่นประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย บางประเทศในวันออกกลาง คือดอกจนสภามุสลิมโลก

การสร้างความสัมพันธ์อันดีกับประเทศมุสลิมต่าง ๆ จะเป็นทางหนึ่งในการแก้ปัญหาของรัฐบาลได้เพราะ

1. รัฐบาลไทยจะให้มีโอกาสชี้แจงและเสนอข้อเท็จจริงให้ประเทศมุสลิมทั่วโลกทราบว่า การปกครองของไทยได้ให้สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคแก่มุสลิมไทยอย่างแท้จริง
2. จะได้มีการเจรจาและทำความเข้าใจได้ง่ายขึ้นหากมีปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพราะการเจรจาเป็นทางที่ดีที่สุดต่อการเข้าใจซึ่งกันและกัน
3. การโต้แย้งหรือการกล่าวหาในทางร้ายใด ๆ ก็ตามจากประเทศมุสลิมอื่นอาจลดลงได้เพราะเป็นมิตรประเทศที่ดีต่อกัน

หากปัญหาสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้คลุกคลายเป็นปัญหาระหว่างประเทศถึงกับสหประชาชาติต้องเข้ามาเกี่ยวข้อง ผู้วิจัยเชื่อว่าจะเป็นการเสี่ยงต่อการแยกตัวเป็นอิสระหรือไม่ก็อาจไปรวมกับมาเลเซีย เพราะฉะนั้นประเทศไทยควรจัดระบบการปกครองให้เหมาะสมที่สุด ระมัดระวังไม่ให้กลายเป็นปัญหาระหว่างประเทศ ฉะนั้นการสร้างความสัมพันธ์กับประเทศมุสลิมอื่นโดยเฉพาะกับประเทศมาเลเซียจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพราะถ้าหากประเทศมุสลิมอื่น ๆ เข้าใจในเจตนาดีของรัฐบาลไทยแล้ว เชื่อว่าสามารถสร้างความมั่นคงแก่ประเทศในอันที่เกี่ยวข้องกับปัญหานี้ได้มาก

กล่าวโดยสรุปในเรื่องทัศนคติและการแก้ปัญหาคือรัฐบาลควรแก้ปัญหานี้ในทางเอาใจและอะลุ้มอะล่วยควบคู่กับการเจรจาให้มากที่สุด และเชื่อว่าการใช้ความรุนแรงนั้นไม่ได้ผล กลไกต่าง ๆ ในการแก้ปัญหาจะต้องทำอย่างละเอียดอ่อน ระมัดระวังอย่างที่สุด ต้องมีการผ่อนสั้นผ่อนยาว พยายาม"เอาใจเขามาใส่ใจเรา"ให้มากที่สุด การใช้คำวิจารณ์และทหารเป็นแกนนำยอมไม่ได้ผลและเป็นการเสี่ยงเท่าที่เสนอมาทั้งหมดนี้จะต้องคำนึงและยึดหยุ่นได้ตามกาลเวลาควบคู่ไปกับเหตุการณ์

กล่าวคือต้องมีการวางโครงการที่แน่นอนว่าเมื่อรัฐบาลสามารถแก้ไขตามขั้นตอน
ขั้นต้นได้แล้ว จึงดำเนินการขั้นต่อไป เช่น ในช่วงแรกพยายามส่งเสริมด้านต่าง ๆ
ให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนแล้วหันมาให้ความสำคัญให้ประชาชน
ส่วนใหญ่มีเหตุผลไม่เชื่ออะไบบางเรื่องในทางที่ผิดขั้นต่อไปเมื่อประชาชนส่วนใหญ่
สามารถเห็นความสำคัญของภาษาไทยเท่าเทียมกับภาษามลายูแล้วจึงมีการแก้ปัญหา
ขั้นต่อไป ความจริงรัฐบาลเคยใช้ทั้งความรุนแรงและนุ่มนวลมาแล้วแต่ยังคงมี
ปัญหาที่เรื้อรังมาจนทุกวันนี้ ผู้วิจัยเชื่อว่าปัญหานี้ซึ่งนี้ใช้ความนุ่มนวลได้ผลดีกว่า
ใช้ความรุนแรง โดยเฉพาะความพยายามที่จะสร้างทัศนคติที่ดีต่อประเทศไทย
แม้ว่าต้องใช้เวลานานก็ตาม

การแก้ปัญหาคือความขัดแย้งระหว่างกลุ่มนั้นโดยเฉพาะที่เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อย
ทัศนคติเป็นสิ่งสำคัญมากที่สุดประการหนึ่ง เพราะถ้าหากสามารถแก้ปัญหาทัศนคติ
ได้แล้วก็เท่ากับว่าเราสามารถแก้ปัญหาสำเร็จไปแล้วครึ่งหนึ่ง¹ ขอเสนอแนะ
ทั้งหมดที่กล่าวมาแล้วนั้น เชื่อว่าจะช่วยแก้ปัญหาในเรื่องทัศนคติได้มากระหว่างไทย
มุสลิมฝ่ายหนึ่งกับไทยที่นับถือศาสนาพุทธและรัฐบาลไทยอีกฝ่ายหนึ่ง

¹ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่เจริญแล้ว มีทุนทรัพย์และ
นักวิชาการมากมาย แต่ยังคงมีปัญหาเรื่องผิวขาวกับผิวดำไม่ได้ เพราะติดอยู่ที่การ
แก้ปัญหาทัศนคติไม่ตกนั้นเอง - อารง สุทธิศาสตร์, ปัญหาความขัดแย้งในสี่จังหวัด
ภาคใต้, หน้า 219 - 220.